

Dofinansowano ze środków Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Katowicach

Treści zawarte w publikacji nie stanowią oficjalnego stanowiska organów Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Katowicach.

WFOŚiGW

Walka ze smogiem

Czy czyste powietrze w mieście to marzenie ściętej głowy? Nie. Wystarczy skuteczniej likwidować niską emisję. Wymaga to jednak rozwiązań systemowych, a nie represji wobec właścicieli pieców starego typu.

W raporcie Europejskiej Agencji Ochrony Środowiska z listopada ubiegłego roku wśród miast o najgorszej jakości powietrza znalazły się m.in. Kraków, Wrocław, Warszawa. Ale problem dotyczy nie tylko aglomeracji, ale również mniejszych miast, nawet tych wypoczynkowych czy mających w nazwie „źródło”.

Limity dobowego dopuszczalnego stężenia pyłu zawieszonego, tzw. PM10, były przekroczone przez 125 dni w Zabrze i Gliwicach czy 123 dni w Katowicach.

POZEW O ODSZKODOWANIE

Jednak Rybnik nie pojawił się w żadnym europejskim opracowaniu. Zrobiło się o nim głośno w 2012 roku, gdy Zdzisław Kuczma pozwał do sądu Skarb Państwa, żądając odszkodowania za nieprzestrzeganie przez Polskę norm czystości powietrza, a co za tym idzie – za naruszenie dóbr osobistych. Sąd Okręgowy w Gliwicach oddalił pozew, a Sąd Apelacyjny w Katowicach podtrzymał wyrok. Kuczma założył Stowarzyszenie na rzecz Czystego Powietrza w Rybniku, które na początku listopada minionego roku złożyło skargę do Komisji Europejskiej na państwo polskie.

Powód? Sejmik Województwa Śląskiego nie uchwalił do końca października programu ochrony powietrza. W 2012 roku Komisja Europejska wycofała skargę do Trybunału Sprawiedliwości przeciwko Polsce za nieprzestrzeganie norm czystości powietrza. Warunkiem było jednak stałe monitorowanie powietrza i reagowanie, jeśli normy, np. pyłu zawieszonego, będą przekraczane. Jak wynikało z danych Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska, dochodziło do znaczących przekroczeń norm. Dlatego samorząd województwa został zobligowany do opracowania i uchwalenia w 18 miesięcy programu ochrony powietrza.

Miał na to czas do 31 października 2014 roku.

Dlaczego ten program jest ważny? – Ponieważ na jego mocy starostowie powiatów i prezydenci miast zostaną zobowiązani do podjęcia konkretnych i skutecznych działań na rzecz poprawy jakości powietrza. W takim programie powinny również zostać precyzyjnie określone instrumenty finansowe na walkę z niską emisją – tłumaczy Zdzisław Kuczma. Na przykład w październiku ubiegłego roku w Rybniku odnotowano 15 przekroczeń dobowych PM10. Stężenia pyłu zawieszonego w godzinach nocnych przekraczały 400 mikrogramów na metr sześcienny. Przyjmuje się, że nieszkodliwe dla zdrowia to 50 mikrogramów.

PROGRAM JUŻ JEST

Czy działania rybniczana miały wpływ na sejmik? Nie wiem. Faktem jest, że sejmik 17 listopada przyjął program ochrony powietrza dla województwa śląskiego. Po raz pierwszy dokument obejmuje cały region i stara się możliwie kompleksowo podchodzić do działań na rzecz ochrony powietrza.

Wcześniejsze programy ochrony powietrza w regionie dotyczyły jedynie poszczególnych stref województwa, w których

stwierdzano przekroczenia stężeń szkodliwych substancji.

Nowy program przygotowano zgodnie z aktualnymi dyrektywami europejskimi. Obejmuje wszystkie strefy w regionie i uwzględnia, oprócz wcześniejszych substancji, także drobniejszy pył PM_{2,5}, dwutlenek siarki oraz tlenki azotu.

LICZY SIĘ SKUTECZNOŚĆ

W przypadku polskich miast wysoki poziom zanieczyszczeń ma dwie podstawowe przyczyny: palenie węglem niskiej jakości w prywatnych domach i transport – napisali autorzy raportu Europejskiej Agencji Ochrony Środowiska.

Według mnie to jednak zbyt dalekie uproszczenie. Owszem, jakość węgla ma wpływ, ale kiedy widzę pióropusze dymów w różnych kolorach, aż po czerni, unoszące się z kominów niektórych moich sąsiadów, a mój nos wyczuwa odór palonych śmieci, butelek plastikowych, gumy i czegoś, czego nie potrafię nawet nazwać, to dobrze wiem, że w piecach mało jest węgla. Dlatego też muszę znacznie częściej, niż przewidział to producent, wymieniać np. filtry w samochodzie. A mieszkam w podmiejskiej dzielnicy, przy ślepej uliczce i blisko lasu. Dlatego nie mam złudzeń, że nawet najlepsze zapisy programu niewiele dadzą, jeśli nie pójdą za nimi skuteczne działania oraz wsparcie finansowe na ekologiczne projekty.

W programie ochrony powietrza dla województwa śląskiego przyjęto m.in. ograniczanie emisji z urządzeń o małej mocy, do 1 megawata (wymiana urządzeń, termomodernizacje), ze źródeł punktowych (przeгляд pozwoleń, kontrole, ujednoczenie sposobu przekazywania danych o wielkości emisji) oraz ze źródeł komunikacyjnych (poprawa organizacji ruchu, rozwój komunikacji publicznej, parkingi na obrzeżach miast, tzw. parkingi park ride, gdzie zostawiamy samochody i w drodze do centrum korzystamy z komunikacji publicznej).

Projektowane działania będą dotyczyły również planowania przestrzennego (plany zagospodarowania, zwiększenie obszarów zieleni chronionej), a także właściwego zarządzania ochroną powietrza (wytyczne organizacyjne czy współpraca z sąsiednim krajem morawsko-śląskim w Czechach).

Uzupełnieniem konkretnych działań są analizy, uwzględniające zagadnienia prawne i finansowe. To niezwykle ważne, ponieważ jak wynika z badań NIK na temat skuteczności dotychczasowych programów, wiele z nich okazywała się nieefektywna.

KAMPANIA EDUKACYJNA

Coraz więcej gmin uważa, że wprowadzenie zakazu palenia węglem nie jest sposobem na likwidację niskiej emisji. Deklaracje te są składane w ramach kampanii „EkoLogiczna gmina. Ogrzewamy z głową”, której celem jest nauczenie Polaków ekonomicznego i ekologicznego wykorzystania dotychczasowych indywidualnych źródeł ciepła. Do programu przystąpiły już Rzeszów, Nowy Targ, Olkusz, Trzebinia i Dąbrowa Górnicza. Organizatorem jest Polska Izba Ekologii, a patronem Ministerstwo Gospodarki.

– Problem niskiej emisji dotyczy kilku milionów Polaków o bardzo różnym statusie materialnym. Dlatego wprowadzenie zakazu

ogrzewania węglem i narzucenie droższych rozwiązań wydaje się atrakcyjne propagandowo, ale zupełnie nieżyłowe. W pierwszej kolejności powinniśmy mieszkańców nauczyć lepszemu korzystaniu z już posiadanych przez nich urządzeń – mówi Grzegorz Pasięka, prezes Polskiej Izby Ekologii.

Kampania ma wyjaśniać, jak wykorzystywać węgiel, pelet i drewno do ogrzewania domów jednorodzinnych, oraz rozpowszechnić rozwiązania ekologiczne, przekładające się na obniżanie kosztów ogrzewania. Aby spalanie węgla było nieszkodliwe dla środowiska i efektywne, wystarczy przestrzegać kilku zasad: długotrwałe, jednostajne dogrzewanie domu, wysoka jakość węgla, sprawny kocioł, regularne konserwacje, absolutny zakaz palenia śmieci, okresowe przeglądy instalacji kominowej.

ZYSKAMY WSZYSCY

Najwyższa Izba Kontroli w opublikowanym w końcu grudnia 2014 roku raporcie podkreśliła, że niespełnienie standardów jakości powietrza, które są określone w prawie unijnym (tzw. dyrektywa CAFE), może kosztować Polskę nawet 4 mld złotych kary.

Pieniądze to jednak nie wszystko. Izba przytacza także dane OECD, które wskazują, że ponad 3,5 mln osób na świecie przedwcześnie umiera z powodu chorób wywołanych zanieczyszczonym powietrzem, w tym ok. 45 tys. Polaków.

W 2013 roku Komisja Europejska szacowała, że w 2010 roku koszty związane z wpływem zanieczyszczeń na zdrowie wahały się w całej UE między 330 mld euro a 940 mld euro.

Wśród grup najbardziej narażonych na zanieczyszczenia atmosfery są dzieci, osoby w podeszłym wieku, kobiety ciężarne oraz osoby z chorobami dróg oddechowych. Długotrwała obecność gazów i pyłów w atmosferze wywołuje schorzenia naczyniowe, zawały serca, udary, astmy i alergie już na etapie życia płodowego. W rejonach zanieczyszczeń wzrasta liczba infekcji, które pociągają za sobą

dalsze obciążenia dla gospodarki, m.in. w postaci wizyt u lekarza czy nieobecności w pracy.

Należy zauważyć, że w latach 1989–2014 emisja pyłów w kraju zmniejszyła się o ponad 80 proc., emisja dwutlenku siarki o ponad 70 proc., tlenków azotu – o 40 proc. To w dużej mierze zasługa unowocześniania przemysłu, wyłączenia przestarzałych instalacji technologicznych. Warto jednak nadal ograniczać emisję. Zyskamy na tym wszyscy.

BARBARA WARPECHOWSKA

WOJEWÓDZKI FUNDUSZ OCHRONY ŚRODOWISKA I GOSPODARKI WODNEJ W KATOWICACH ZNALAZŁ SIĘ W GRONIE INSTYTUCJI, KTÓRE BĘDĄ WDRAŻAĆ PROGRAM OPERACYJNY INFRASTRUKTURA I ŚRODOWISKO NA LATA 2014–2020 DLA SEKTORA ENERGETYKI.

POIŚ NA LATA 2014–2020 BĘDZIE NAJWIĘKSZYM PROGRAMEM W NOWEJ PERSPEKTYWIE FINANSOWEJ Z BUDŻETEM PONAD 27 MLD EURO. NA DOFINANSOWANIE PROJEKTÓW W RAMACH SEKTORA ENERGETYKI ZOSTANIE PRZEZNACZONYCH Z FUNDUSZU SPÓJNOŚCI ORAZ EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU ROZWOJU REGIONALNEGO BLISKO 2,85 MLD EURO.

W GRUDNIU PODPISANO UMOWY POMIĘDZY MINISTERSTWEM GOSPODARKI A NARODOWYM FUNDUSZEM OCHRONY ŚRODOWISKA I GOSPODARKI WODNEJ, INSTYTUTEM NAFTY I GAZU – PAŃSTWOWYM INSTYTUTEM BADAWCZYM I WOJEWÓDZKIM FUNDUSZEM OCHRONY ŚRODOWISKA I GOSPODARKI WODNEJ W KATOWICACH. DOTYCZĄ ONE DWÓCH OSI PRIORYTETOWYCH POIŚ 2014–2020: ZMNIJSZENIA EMISYJNOŚCI GOSPODARKI ORAZ POPRAWY BEZPIECZEŃSTWA ENERGETYCZNEGO. KATOWICKI FUNDUSZ BĘDZIE PEŁNIŁ FUNKCJĘ INSTYTUCJI WDRAŻAJĄCEJ DLA DZIAŁANIA 1.7 „KOMPLEKSOWA LIKWIDACJA NISKIEJ EMISJI NA TERENIE KONURBACJI ŚLĄSKO-DĄBROWSKIEJ”.